

ĐƯA KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ VÀO PHÁT TRIỂN NÔNG NGHIỆP CÔNG NGHIỆP HÓA HÀNH LANG ĐƯỜNG HỒ CHÍ MINH VÙNG BẮC TRUNG BỘ

ThS. PHAN MẠNH HIẾN

Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Quảng Bình

Tiềm năng phát triển nông nghiệp công nghiệp hóa hành lang đường Hồ Chí Minh vùng Bắc Trung Bộ

Vùng Bắc Trung Bộ (BTB) gồm 6 tỉnh Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình, Quảng Trị, Thừa Thiên Huế có vị trí địa lý khá đặc thù, tạo nên lợi thế địa kinh tế, địa chính trị của vùng. Cả 6 tỉnh trong vùng đều có tuyến đường Hồ Chí Minh chạy qua, tạo ra vùng sản xuất rộng lớn dọc theo hành lang tuyến đường, bao gồm 24 huyện, thị xã với diện tích 2.092.078ha. Đây là vùng có tiềm năng rất lớn về đất đai; diện tích đất lâm nghiệp lớn, tập trung các Vườn Quốc gia và Khu bảo tồn thiên nhiên; là vùng có sự đa dạng sinh học cao, nguồn cây thuốc phong phú... rất thích hợp để phát triển nông nghiệp theo hướng sản xuất công nghiệp hiện đại (nông nghiệp công nghiệp hóa) và phát triển bền vững.

Trong những năm qua, hành lang đường Hồ Chí Minh vùng BTB thu hút được khá đông các doanh nghiệp đầu tư và hoạt động trong lĩnh vực nông nghiệp. Theo số liệu thống kê, hiện có 3.587 doanh nghiệp đang hoạt động. Đặc biệt là đã có sự vào cuộc của rất nhiều doanh nghiệp đầu tư xây dựng mô hình nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao trong lĩnh vực nông nghiệp như mô hình phát triển cây chanh leo của Công ty cổ phần NAFOODS, Tập đoàn TH ở Nghệ An, mô hình ứng dụng công nghệ cao trong sản xuất mía, rau, củ, quả, hoa của Công ty cổ phần Mía đường Lam Sơn ở Thanh Hóa. Trừ một vài doanh nghiệp lớn đã tiên phong đầu tư một

cách bài bản, phát triển theo chuỗi giá trị tạo ảnh hưởng rất lớn, thu hút được người dân tham gia, còn lại nhìn chung phát triển sản xuất kinh doanh ở dọc hành lang tuyến đường vẫn ở dạng nhỏ lẻ, manh mún, trình độ sản xuất nông nghiệp hàng hóa chưa cao, chất lượng nông sản chưa đồng đều ảnh hưởng lớn đến khả năng cạnh tranh và tìm kiếm thị trường tiêu thụ, hiệu quả sản xuất và thu nhập của người nông dân ở một số nơi còn thấp. Vấn đề đặt ra là cần phải đưa KH&CN vào cuộc sống gắn với phát triển kinh tế - xã hội; đẩy mạnh liên kết vùng đưa KH&CN thúc đẩy phát triển nông nghiệp công nghiệp hóa hành lang đường Hồ Chí Minh.

Một số giải pháp thúc đẩy phát triển nông nghiệp công nghiệp hóa hành lang đường Hồ Chí Minh vùng Bắc Trung Bộ

Để phát triển nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao trước hết là phải xác định được các sản phẩm chủ lực, có lợi thế của vùng để phát triển, sau đó là xác định các giải pháp kỹ thuật - kinh tế chủ yếu để thúc đẩy phát triển. Dưới đây là một số giải pháp để thúc đẩy phát triển nông nghiệp công nghiệp hóa hành lang đường Hồ Chí Minh vùng BTB.

Giải pháp về chính sách

Kể từ khi có tuyến đường Hồ Chí Minh đi qua, kinh tế của các tỉnh thuộc vùng BTB đã có sự phát triển vượt bậc. Tuy nhiên, những khó khăn vẫn còn nhiều, vẫn còn sự chênh lệch lớn giữa các vùng miền trong một tỉnh và trong vùng. Có rất ít doanh nghiệp lớn đầu tư thành chuỗi phát triển sản phẩm... vì thế chưa khai thác được hết tiềm năng lợi thế của vùng tại

mỗi địa phương cũng như cả vùng BTB. Có nhiều nguyên nhân, nhưng nguyên nhân không nhỏ chính là chưa có chính sách phù hợp cho phát triển vùng, nhất là chính sách riêng cho tuyến hành lang đường Hồ Chí Minh ở cấp quốc gia và ở từng địa phương.

Do vậy, giải pháp về cơ chế chính sách đóng vai trò quan trọng để thúc đẩy phát triển nông nghiệp công nghiệp hóa hành lang đường Hồ Chí Minh, trong đó vấn đề đặt ra là cần phải nghiên cứu để có chính sách đồng bộ từ trung ương đến địa phương nhằm tạo cú huých thu hút được các nhà đầu tư cũng như tháo gỡ cho người dân nhằm phát huy được tiềm năng của trục đường, nhất là chính sách khuyến khích các nhà đầu tư sản xuất sản phẩm có lợi thế của vùng.

Giải pháp về quy hoạch và phát triển hạ tầng

Cần sớm lập quy hoạch phát triển nông nghiệp công nghiệp hóa hành lang đường Hồ Chí Minh vùng BTB và được cấp thẩm quyền phê duyệt từ đó làm cơ sở cho các địa phương có căn cứ để điều chỉnh quy hoạch phát triển nông nghiệp nói riêng và kinh tế - xã hội của từng tỉnh nói chung. Trong đó, cần rà soát, bố trí lại cơ cấu cây trồng vật nuôi cho phù hợp với điều kiện tự nhiên của từng vùng, gắn sản xuất với thị trường tiêu thụ sản phẩm tạo thành sự liên kết nông nghiệp - chế biến - dịch vụ thị trường trên địa bàn vùng; xây dựng vùng chuyên canh cây trồng, cây dược liệu, rừng kinh tế, chăn nuôi gia súc, gia cầm theo hướng sản xuất hàng hóa tập trung để ứng dụng công nghệ mới vào sản xuất, chăn nuôi đạt hiệu quả kinh tế cao. Ngoài ra, cần triển khai xây dựng đề án “Phát triển nông nghiệp công nghiệp hóa xa lộ đường Hồ Chí Minh vùng BTB” và trình cấp thẩm quyền phê duyệt để triển khai thực hiện...

Giải pháp về khoa học và công nghệ

- ***Đẩy mạnh nghiên cứu, ứng dụng KH&CN nâng cao năng suất, chất lượng cây trồng, vật nuôi***

Trong lĩnh vực nông nghiệp: Nghiên cứu chọn tạo giống và công nghệ sản xuất giống cây trồng có năng suất cao và chất lượng phù hợp với nhu cầu thị trường trong nước và xuất khẩu, chống chịu điều kiện bất lợi, tập trung vào các cây trồng có lợi thế cạnh tranh (lúa gạo, cây ăn quả), cây trồng có tiềm năng phát triển (mía, hồ tiêu, cà phê, chè), các cây trồng thay thế nhập khẩu như ngô, đậu tương... Nghiên cứu đồng bộ các biện pháp kỹ thuật thâm canh tăng năng suất các loại cây trồng mới được chọn tạo ở từng vùng sinh thái, ưu tiên nghiên cứu các biện pháp tiết kiệm đầu vào, tăng hiệu quả, thân thiện với môi trường và bền vững.

Trong lĩnh vực chăn nuôi: Nghiên cứu lai tạo các dòng lợn mới có năng suất và chất lượng thịt cao; nghiên cứu chọn tạo bộ giống gà công nghiệp chuyên thịt, chuyên trứng, các dòng gà lông màu chất lượng cao, đồng thời chọn lọc, phục tráng các dòng gà đặc sản có nhu cầu của thị trường; nghiên cứu lai tạo, chọn lọc nâng cao năng suất, chất lượng giống bò thịt, bò sữa phù hợp với từng vùng sinh thái và điều kiện chăn nuôi, kết hợp chọn lọc giống nhập nội, lai tạo giống mới, chọn lọc nhân thuần giống địa phương.

Đối với ngành dược liệu: Điều tra tổng thể nguồn tài nguyên dược liệu trong vùng BTB nhằm đánh giá hiện trạng để đưa ra giải pháp hữu hiệu bảo tồn và phát triển; đẩy mạnh nghiên cứu, ứng dụng KH&CN nhằm khai thác, phát triển nguồn dược liệu quý, ưu tiên ứng dụng công nghệ sinh học trong việc trồng, bảo chế thuốc phục vụ sản xuất các thuốc mới. Đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin vào công tác quản lý, điều hành từ khâu nuôi trồng, khai thác và chế biến, sử dụng dược liệu trong sản xuất thuốc, chữa bệnh và các ngành khác như sản xuất thực phẩm chức năng, mỹ phẩm, công nghiệp chiết xuất. Đầu tư xây dựng hệ thống các trung tâm nghiên cứu nguồn gen và giống dược liệu để bảo tồn khai thác nguồn gen, phát triển giống, kỹ thuật nuôi trồng.

- *Lựa chọn doanh nghiệp hỗ trợ đầu tư ứng dụng, đổi mới công nghệ mới trong chế biến, bảo quản nông sản, góp phần chuyển đổi cơ cấu sản xuất nông nghiệp theo hướng bền vững, nâng cao giá trị gia tăng trong sản xuất nông nghiệp.* Theo đó phải làm chủ các công nghệ sản xuất tiên tiến, hiện đại và đồng bộ theo chuỗi giá trị, nhất là các sản phẩm có giá trị kinh tế cao, có khả năng phát triển thành vùng hàng hóa tập trung. Tiến hành đổi mới công nghệ chế biến tại các nhà máy chế biến trong vùng nhằm nâng cao năng lực chế biến, nâng cao chất lượng, giá trị nông sản. Ngoài ra, tiếp tục hoàn thiện cơ chế chính sách khuyến khích các doanh nghiệp tham gia đầu tư vào sản xuất theo chuỗi giá trị như xây dựng các nhà máy chế biến ở các tỉnh trọng điểm sản xuất hồ tiêu, cà phê, cao su, nguyên liệu giấy, thủy hải sản...

- *Xây dựng và phát triển thương hiệu gắn với tạo lập thị trường tiêu thụ sản phẩm.* Trong đó, xây dựng, quản lý, bảo vệ và phát triển thương hiệu góp phần nâng cao khả năng cạnh tranh của sản phẩm trong đó ưu tiên hỗ trợ các sản phẩm chủ lực, đặc thù, có tiềm năng xuất khẩu. Tăng cường công tác tiếp thị, hội chợ triển lãm nhằm quảng bá các sản phẩm có khả năng xuất khẩu trong vùng. Xúc tiến nghiên cứu đăng ký thương hiệu sản phẩm hàng hóa trên thị trường quốc tế... Kết nối đầu tư công nghệ, kết nối thông tin, kiểm soát chất lượng trong việc xây dựng các chợ đầu mối để làm nơi giao lưu trao đổi hàng hóa nông sản, trao đổi thông tin đầu vào - đầu ra ở những vùng có sản phẩm hàng hóa tập trung. Xây dựng, chuẩn hóa cơ sở dữ liệu nhằm phục vụ khai thác thị trường trong và ngoài nước để tiêu thụ sản phẩm hàng hóa nông sản.

- *Xác định các nhiệm vụ/đề án/dự án về KH&CN để ưu tiên triển khai*

Dự án phát triển cam không hạt, chất lượng cao: Nghiên cứu chọn tạo giống và công nghệ sản xuất giống cam không hạt để phát triển vùng trồng ở quy mô hàng hóa; nghiên cứu, hoàn thiện quy trình canh tác ở diện rộng;

hỗ trợ doanh nghiệp đầu tư công nghệ bảo quản và chế biến cam, xem xét hỗ trợ ứng dụng công nghệ.

Dự án phát triển bò thịt, bò sữa: Tiếp tục nghiên cứu hoàn thiện công nghệ nhân giống bò, chế biến thức ăn phù hợp với điều kiện từng vùng để nhân rộng vùng chăn nuôi. Đồng hành cùng với Công ty TH True Milk, VinaMilk, các doanh nghiệp và người dân trong vùng tạo thành trục thành phố công nghiệp sữa BTB.

Dự án phát triển dược liệu: Tập trung vào bảo tồn, khai thác và phát triển bền vững nguồn gen dược liệu đặc thù, quý hiếm và có giá trị kinh tế tại vùng BTB; phát triển một số loại dược liệu dưới tán rừng gắn với chế biến phục vụ cho du lịch.

Cùng với những giải pháp trên, để thúc đẩy phát triển nông nghiệp công nghiệp hóa hành lang đường Hồ Chí Minh vùng BTB cần xác định trách nhiệm của chính quyền địa phương, tạo sự liên kết đồng thuận chính quyền - người dân - doanh nghiệp phát triển nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao; cần nâng cao nhận thức của người dân về vai trò, vị trí của KH&CN, thu hút sự tham gia mạnh mẽ của các doanh nghiệp. Cùng với đó là tăng cường sự phối hợp giữa các địa phương để từ đó xác định đối tượng nông sản cần hướng đến và xây dựng quy mô sản xuất phù hợp.

Hy vọng rằng, trong thời gian tới, tại hành lang đường Hồ Chí Minh vùng BTB sẽ có sự phát triển mới, có thêm nhiều doanh nghiệp đủ mạnh đầu tư nhiều mô hình liên kết sản xuất sản phẩm theo công nghệ mới, ứng dụng công nghệ cao, nhất là tổ chức sản xuất theo chuỗi giá trị để đảm bảo tính hiệu quả, sử dụng triệt để sản phẩm và phụ phẩm trong quá trình sản xuất, thu hoạch và chế biến ■

Tài liệu tham khảo:

- Tỉnh Nghệ An, Bộ KH&CN, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, *Kỳ yếu Hội nghị "Khoa học và công nghệ thúc đẩy phát triển nông nghiệp công nghiệp hóa hành lang đường Hồ Chí Minh vùng Bắc Trung Bộ"*, tháng 6/2018.